

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1330348/2

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב ציון לודאילוז

המבקשת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד אבנר סאלם ועו"ד שירה דרורי-סאלם)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד ג'רמי שטרן)

הנדון: דחיית בקשת רשות ערעור והבקשה להתירו למרות האיחור בהגשת בקשה זו –
שיקולי פרוצדורה, מהות ויעילות

החלטה

עיינתי בבקשת רשות הערעור, בתגובה לה ובבקשה למחיקתה על הסף, בתגובה לבקשה זו עצמה ובבקשה שהוגשה בדיעבד למתן ארכה להגשת הבקשה לרשות ערעור. כמו כן עיינתי בתיק בית הדין האזורי.

לאחר העיון בכל אלה באתי למסקנה כי יש לדחות את הבקשה למתן רשות ערעור מטעמי פרוצדורה, מהות ויעילות גם יחד. ונבאר:

בהיבט הפרוצדורלי:

בקשת רשות הערעור הוגשה באיחור, בקשה להתיר את הגשתה ולהתיר את הערעור למרות הגשתה באיחור הוגשה רק לאחר מכן, בדיעבד. לעניין זה טוען המשיב כי בקשה למתן ארכה המוגשת בדיעבד – אין בה כדי לרפא למפרע את הפגם שבאיחור. טענה זו טעונה עוד בירור וסבורני כי לא בכל מקרה יש לקבלה, אך אין להכחיש שסדר הדין התקין והראוי מחייב כי לכתחילה תוגש בקשה למתן ארכה טרם הערעור או בקשת רשות הערעור עצמם והגשת הבקשה למתן ארכה רק בדיעבד אינה מחזקת את עמדת המבקשת.

אוסף ואומר לעניין זה כי המעיין בתקנות הדיון יוכל להבחין כי כלל לא נכללה בהן הוראה המאפשרת להיעתר לבקשת רשות ערעור המוגשת באיחור על בסיס בקשה למתן ארכה, אפילו מוגשת זאת מראש, וזאת בשונה מההוראה הדומה בנוגע לערעור בזכות המוגש באיחור. אכן יש מקום לטעון לעניין זה כי יילמד סתום מן המפורש, אך יש מקום להשיב כי לעניין הערעור עצמו מצאו מתקני התקנות לנכון שלא לסתום עליו את הגולל בגלל האיחור בלבד; ולא כך בנוגע לבקשה לרשות ערעור, שאף אם לא תינתן, תעמוד למבקש האפשרות לתקן את הפגם הקיים, לדעתו, בהחלטה שעליה הוא מבקש לערער במסגרת הערעור על פסק הדין הסופי.

צדדים בשאלה זו יש אפוא לכאן ולכאן ובהעדר הוראה מחייבת וחד-משמעית נותנת הדעת לשקול כל מקרה לגופו בלי לקבוע קטגורית כי לעולם לא תתקבל בקשת רשות ערעור המוגשת באיחור, אך תוך קימוץ היד בהיעתרות לבקשות ממיין זה, כשלעניין זה יש משקל נוסף להגשת הבקשה לארכה רק בדיעבד וכמובן משקל מכריע לשיקולים הנוספים – מעבר לזה הפרוצדורלי.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אוסף לעניין זה גם כי המבקשת טוענת נגד המשיב כי לא העלה נימוק מיוחד מדוע לא ניעתר לבקשה למתן הארכה, ובהמשך לה גם לבקשה לרשות הערעור למרות האיחור, ונתלה באיחור בלבד. ברם לא זו בלבד שהמשיב אכן טען גם לגופו של עניין (וראה להלן) אלא שגם בטיעון האמור עצמו קיים כשל בסיסי המניח כביכול כי הוראות תקנות הדיון הן 'המלצה' בלבד, ואולי אף פחות מכך, עד כי נדרש ליתן טעם מיוחד מדוע יעמוד עליהן בית הדין ולא ייעתר לבקשה המוגשת באיחור. ולא היא: ההפך הוא הנכון, הוראות התקנות הן ברירת המחדל והמבקש ארכה – אף בהנחה שאפשר לבקשה, וכאמור לעיל אין הדבר מובן מאליו בנוגע לבר"ע – הוא שעליו לשכנע את בית הדין כי יש צידוק ליתן את הארכה ויש נימוק מיוחד לבחון את הבקשה למרות האיחור.

אשר להיבט המהותי:

בית דינו קבע כי המבקשת רשאית להגר לחו"ל ואין המשיב יכול למנוע זאת ממנה עצמה בשל רצונו, המובן וצודק כשלעצמו, לשמור על איכות ותדירות הסדרי השהות שלו עם הבת המשותפת, אלא שרשאי המשיב לטעון כי ככל שמהגרת המבקשת לחו"ל מבקש הוא כי משמורת הבת תהיה אצלו, ועל כן לעניין אפשרות ההגירה של הבת עצמה נדרש בית הדין קמא לקיים הליך שבו יקבע את משמורתה הקבועה של הבת – בהנחה שהאם אכן תהגר לחו"ל והאב יוותר בארץ – ולגזור את ההוראות בדבר הגירתה או אי-הגירתה של הבת לחו"ל ובדבר הסדרי השהות של ההורה שייקבע שאינו משמורן בהתאם לכך.

בית הדין קמא החליט, לאחר בחינת בקשות ותגובות, לקבוע מועד לדיון בעניין. בדיון שהתקיים חודשיים לאחר פסק דינו האמור – כשבתווך חלה גם פגרת הפסח – שמע בית הדין את טענות הצדדים ובין השאר טענות בדבר התנהגות לא ראויה של האב כלפי הבת, התנהגות העולה לכאורה כדי פגיעה מינית.

בית הדין סבר, כפי שמתברר מהחלטותיו ומפורש באחת מהן, כי טרם החלטה על המשמורת הקבועה יש לבחון טענות אלה שכן ככל שיש בהן ממש מובן מאליו שמחזקות הן את המסקנה כי יש לקבוע את משמורת הבת אצל האם, אך ככל שיתברר כי מדובר בעלילה ייתכן שיש להסיק שמדובר בניסיון לנכר את הבת לאביה ולנתק אותה ממנו, וככל שכך יתברר יהיה מקום לראות גם את עניין ההגירה כחלק מאותה מגמה, ויהיה מקום לשקול קביעה כי המשמורת תהיה אצל האב.

למוחרת הדיון, בט"ו באייר התשפ"ב (16.5.22), החליט בית הדין לבקש משירותי הרווחה ובכלל זה מעו"ס לחוק הנוער לעדכן את בית הדין בתוך שבעה ימים בדבר בדיקת הטענות האמורות – דומה שאין חולק כי הוראה זו של בית הדין אינה עומדת בניגוד לצורך לפעול בעילות ובמהירות, קבלת עמדה מגורמי המקצוע היא צעד מתבקש וחיוני כשלפני בית הדין גרסאות סותרות לעובדות, ופרק זמן של שבעה ימים הוא בבחינת המינימום שאפשר לקצוב להללו. בפועל, יש לציין, חל אומנם עיכוב בקבלת תשובת שירותי הרווחה שהודיעו כי עו"ס לחוק הנוער המטפל בעניין חולה, אך ברי כי אין להליך על בית הדין בשל כך. בהמשך, ועדיין בתוך פרק זמן סביר למדי של שלושה שבועות לאחר הדיון האמור, עדכן העו"ס לחוק הנוער בדבר עמדתו והמליץ על אבחון פסיכודיאגנוסטי לקטינה כחלק מהבדיקה אם אכן נפגעה או שמא אמרה את שאמרה לכאורה למטפלת הרגשית שדיווחה על הפגיעה שלכאורה. יום לאחר מכן כבר הורה בית הדין על עריכת הבדיקה והסמיך את שירותי הרווחה לקבוע כיצד תיערך.

באותה החלטה שמט"ו באייר (16.5) הורה בית הדין גם על מינוי מומחה לבדיקת מסוכנות מינית. בית הדין קבע את זהות המומחה, המבקשת ביקשה להחליפו באחר ובקשתה נדחתה – לא זהו העניין שבגיניו מבוקשת רשות הערעור, ומכל מקום לא התנגדה המבקשת לעצם המינוי.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

במאמר מוסגר מוצא אני לנכון להעיר ולהאיר:

בדיקת מסוכנות מינית נעשית בדרך כלל בנוגע למי שנקבע כבר כי אכן פגע מינית (אם כי במקרים מסוימים גם כלפי מי שנחשד בכך וכשהבדיקה יוצאת מנקודת ההנחה כי אכן יש אמת בחשד). אין היא מיועדת לבחון את החשד עצמו ולקבוע כי נעשתה או לא נעשתה פגיעה מינית, אלא לבחון על יסוד ההנחה כי זו אכן נעשתה מה מידת מסוכנותו העתידית של הפוגע, למקד את נסיבות המסוכנות וממילא את דרכי המוגנות ממנה וכן את אופני הטיפול האפשריים כדי לצמצם את המסוכנות. בבדיקה ניתן משקל רב, ולעיתים מכריע, לדברי הפוגע עצמו על עצמו ועל התנהלויותיו המיניות – דברים שהאמון שאפשר לתת בהם בנוגע למי שמכחיש את הפגיעה מוגבל מאוד, וודאי כל עוד לא הוכרע שזו אכן נעשתה וממילא יש לו גם אינטרס ברור להמשיך בהכחשה, שהלוא הודאה עלולה להביאו לידי ענישה. עיקר התוחלת בכך היא כשאכן הפגיעה לא מוכחשת או למצער כבר נקבעה, ומתוך נקודת ההנחה כי הנבדק מעוניין לשתף פעולה בכנות כדי לסייע לו להימנע מפגיעה חוזרת ומענישה חוזרת. אומנם ייתכנו מקרים שבהם אף פוגע שאינו מודה יאובחן על ידי בודק מיומן שיזהה סטיות והתנהלויות שאותן יחשוף הפוגע באופן בלתי מודע, אך יכולת ההסתמכות על הבדיקה בהקשר זה מוגבלת אם משום שלא כל בודק מסוגל לזהות כאמור באופן יעיל דיו, אם משום שפוגע הנערך מראש לבדיקה ושהוא נכון דיו – ולעיתים גם בעל כישורי משחק מסוימים – יכול להסוות היטב את הדברים, ואם משום הקושי לזהות פוגע שפגיעתו אינה קשורה בסטייה ממשית ושאינו ייתכן שאין לו כזו.

אין זאת אומרת שאין בית הדין יכול כלל להסתייע בבדיקת מסוכנות כאמור, אך משקל יתר יש לתת לעדויות בנוגע למעשה הפגיעה (לרבות חוות דעתם של אנשי מקצוע בנוגע לעדויותיה של הקטינה ולמהימנותן לעומת החשש כי אחרים, האם בענייננו, גרמו לה לתאר דברים שלא היו) ולא לבדיקה הממוקדת בפוגע, לפי הנטען, שלא תוך בדיקה של הנפגעת הנטענת (הקטינה) ושלא על בסיס בחינה של עובדת הפגיעה הנטענת עצמה.

ונחזור לענייננו:

במקביל לכל האמור הגישה המבקשת, האם, לבית הדין קמא בקשה לקיים דיון שבו תיחקר המטפלת הרגשית על אודות הפגיעה בקטינה, כפי שתוארה היא בשם הקטינה עצמה. בית הדין נעתר לבקשה וקבע דיון נוסף לשם כך, דיון שיועד להתקיים בכ"ב בסיוון (21.6) – מעט יותר מחודש לאחר הדיון הקודם ושלושה שבועות בלבד לאחר הבקשה האמורה. דיון זה אומנם נדחה לבסוף, בכחודש, אך זאת בשל בקשה מוסכמת של הצדדים לשינוי מועדו. יוער כי בבקשה המוסכמת הוצעו מועדים מוסכמים שלא התאימו ליומנו של בית הדין ובשל כך נקבע מועד אחר, מאוחר יותר (אם כי כאמור לא מועד רחוק), ייתכן שהיה מקום שלא להיעתר לבקשה לשינוי המועד ולראותה כמוסכמת שעה שההסכמה הייתה רק בנוגע למועדים המוצעים, אך לא על כך נסובה בקשת רשות הערעור ואף לו נסובה על כך ספק אם היינו נעתרים לה.

המבקשת טוענת בבקשתה כי היה על בית הדין לקבוע את משמורת הקטינה בידיה, באופן בלעדי, ללא כל האמור ועל יסוד אינדיקציות רבות, שאכן לכאורה יש בהן ממש, החל בעיקרון של "הבת אצל אמה", עבור בהיותה הבת במשמורתה בפועל עד כה ותוך שהדבר מאושש בדברי בית דין קמא עצמו בהזדמנויות שונות וכלה באמירות של המשיב בהזדמנויות שונות שמהן עולה כי לא תפס עצמו כמי שיכול לשמש משמורן מלא ולא ביקש עד כה את המשמורת, וכל זאת אף ללא הטענות השונות נגדו וקל וחומר לאחריהן.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עוד טוענת המבקשת כי ההליך שבו נקט בית דין קמא מיועד למעשה לדחיית המועד שבו תוכל לממש את זכותה שנקבעה בפסק דינו ולהגר לחו"ל ואולי אף לאיין בפועל את שנפסק.

ברם בית דין קמא השיב לטענה הראשונה כשביאר כי אם יימצא שהאם פועלת לנכר את הבת לאב ולסלקו למעשה מחייה של הבת באמצעות עלילות דברים בנוגע לפגיעה מינית המשתלבות היטב גם עם כוונתה להגר לחו"ל אפשר שיהווה הדבר שיקול לקביעת האב כמשמורן למרות כל האמור. איננו יודעים כמובן אם יימצא כך ואיננו יודעים אף אם יימצא כך אם אכן יחליט בית הדין קמא על העברת המשמורת, ואם יחליט על כך תוכל האם לערער ולטעון שלמרות הקביעה, אם תיקבע, כי פעלה לנכר את הבת לאביה, עדיין טובת הבת מחייבת להותירה במשמורתה. ברם אם כך יהיה לא בטוח שטענתה תתקבל. ובכל מקרה הסברו של בית הדין קמא מתקבל על הדעת:

אין ספק שכשישנן טענות חמורות אך מוכחות והנטען טוען כי הן עלילות מכוונות יש צורך לבחון את הטענות ולתור אחר האמת, ואין ספק גם שאם אכן יתברר כי האם העלילה על האב כדי ליצור ניכור תיווצר עננה כבדה שאפשר שתאפיל על כישוריה ההוריים האחרים ועל שיקולים נוספים וייתכן שתביא למסקנה כי אינה יכולה להיות הורה משמורן או למצער כי כדי להותיר את המשמורת בידיה נדרש הליך טיפולי שיביא אותה להבין את מקומו וחשיבותו של האב בחיי הבת וימנע, בסבירות גבוהה, את הישנות ניסיונות הניכור, וכך גם אם לשם קיומו של הליך כזה תיאלץ לדחות את הגירתה לחו"ל או לוותר על המשמורת.

אין אני אומר שכך יהיה, ואף בית דין קמא לא אמר שכך יהיה, אבל משנטענה טענה – נצרך הוא לבדוקה.

זאת ועוד, משהעלתה המבקשת עצמה בדיון בבית דין קמא את שאלת החשש לפגיעה מינית כשיקול לצורך קביעת המשמורת, ולכאורה אף כשיקול מרכזי – תשעה מתוך כעשרה עמודי פרוטוקול הדיון נסובים על כך, ובהמשך אף ביקשה כי תישמע עדות בעניין זה – קרובה היא להיות מושחתת מלטעון כי יש לקבוע את המשמורת הקבועה שלא על בסיס טענה זו וללא בחינתה, וודאי שאינה יכולה להלין על בית הדין אם אכן מבקש הוא לבחנה.

קצב ניהול ההליך בבית דין קמא, כמתואר לעיל, הוא ראוי, סביר ואולי אף למעלה מכך, וקשה להניח שבערעור – אם נתיר אותו – נקבע כי התנהל הוא בעצלתיים או כי ההחלטות לקבוע את המשמורת רק לאחר הבירורים האמורים התקבלו כדי למסמס את פסק דינו בנוגע לאפשרות ההגירה של המבקשת לחו"ל. למעשה מתיאור ההליך דלעיל נראה כי טענה כזו גובלת בהוצאת לעז על בית הדין קמא. יכול אני להבין את רגשותיה של המבקשת נוכח ההשתהות בקביעת המשמורת שאולי אכן תקשה על ביצוע המעבר לחו"ל במועד הראוי לה ועל מימוש זכותה זו שנקבעה בפסק דינו, אולם אין רגשות אלה – צודקים ככל שיהיו – מאפשרים לדרוש מבית הדין להכריע ללא דיון או להאשים אותו בגרירת רגליים שעה שקיים דיון תוך זמן קצר, נתן החלטות מהירות וקצב בהן זמני תגובה קצרים ואף קבע דיון נוסף, לבקשתה של המבקשת עצמה, ואף אותו ייעד למועד קרוב. עיכובים שבשל מחלת עו"ס לסדרי דין או בקשה מוסכמת של הצדדים, בכללם היא עצמה, לשינוי מועד הדיון – שאף הם לא היו ממושכים – מתסכלים ככל שיהיו אינם אשמתו של בית הדין.

תוצאת האמור היא כי סיכויי הערעור בנוגע לטענות המרכזיות שבו קלושים מאוד, ומשכך אף לו הוגשה בקשת רשות הערעור במועד ספק גדול אם היינו נעתרים לה, ולא כל שכן משהוגשה באיחור כאמור (ויוער אגב כי גם אם אפשר להסביר את האיחור בהסבר זה או אחר – קשה להלום איחור גם עם מוסבר בהגשת בקשה שטענה מרכזית בה היא הטענה כי בית הדין קמא מתמהמה...)

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ובהיבט של יעילות הדיון:

לו החלטתי להתיר את הערעור הלוא נדרש היה להגיש את הערעור עצמו, ואף לו לא היה זה מתעכב כלל וכהרף עין היה מוגש, או הייתה המבקשת מודיעה "טיעוניי בבקשת רשות הערעור הם הם כתב הערעור ללא תוספת וללא גירעון" ומייד פותחת תיק לערעור ומשלמת את האגרה, עדיין הייתה שמורה למשיב הזכות להשיב לערעור מעבר לשהיב לבקשה. רק לאחר מכן היה בית דינו יכול לקבוע מועד לדיון בערעור, וכמעט ודאי הוא שמועד דיון זה לא היה יכול להיות מוקדם מהמועד הקבוע לדיון בעניינם של הצדדים בבית דין קמא.

ואף אם היינו מקבלים באותו דיון את הטענות כי בית דין קמא השתהה בהליך – וכבר אמרתי כי סביר להניח שלא כך היינו קובעים, אך אפילו כך – ספק אם היינו קובעים משום כך כי נדון אנו לגופו של עניין. ייתכן שלו היינו מסיקים כאמור עדיין היינו מורים רק על העברת הדיון למותב אחר של בית דין קמא, כדי שלא לפגוע בזכות הערעור של כל אחד מן הצדדים על ההחלטות המהותיות בסוגיית המשמורת, שאם תתקבלנה לראשונה בערכאת הערעור לא תהיה עליהן זכות ערעור. ואף אם נניח כי כך היינו קובעים או לחילופין כי אכן היינו מעבירים את ההליך להרכב אחר בבית הדין האזורי והלה היה נוהג בזריזות יתרה בהשוואה להרכב הנוכחי, הלוא עדיין היה נצרך לקיים הליך מסודר, שבית דין קמא כבר החל בו, אבל אנו – לו נזקקנו לו – היינו צריכים לעסוק בו מתחילתו, ואף הרכב אחר בבית הדין האזורי – אפשר שהיה סבור כי כך עליו לעשות בהתאם לתקנה ע"א לתקנות הדיון.

בסופו של יום קרוב לוודאי, ואולי אף ודאי, שפסיקת המשמורת הקבועה לא הייתה נעשית כתוצאה של כל האמור במועד מוקדם מזה שבו צפוי שתיעשה בבית דין קמא, ומסתבר שאף הייתה מתאחרת יותר. שעה שמרכיב מרכזי בטענות המבקשת הוא על העיכוב כביכול בהליך ובפסיקה – קיום דיון בערעורה המבוקש כשהליך הערעור צפוי לעכב את הפסיקה עוד יותר – אינו יעיל ואינו נכון.

סוף דבר, בקשת רשות הערעור נדחית.

ההחלטה מותרת בפרסום בכפוף להשמטת פרטיהם המזהים של הצדדים.

ניתן ביום ט"ו בתמוז התשפ"ב (14.7.2022).

הרב ציון לודאילוז

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה